

Ks. prof. dr hab. Adam Skreczko
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Wydział Teologiczny w Warszawie

Recenzja rozprawy doktorskiej

Ks. mgr lic. Krzysztof Bodecki
Kościół katolicki w Polsce wobec gender
na podstawie wybranej prasy katolickiej. Studium teologiczno – pastoralne
UKSW, Warszawa 2022, ss. 310.

(Promotor: Ks. prof. dr hab. Mieczysław Ozorowski)

Stanowisko Kościoła w sprawie gender i istnienia płci kulturowej odmiennej od płci biologicznej było niejednokrotnie przedstawiane przez Watykan. Papież Jan Paweł oraz Benedykt XVI przeciwstawili się antropologii, jaką posługuje się ideologia gender, która jednoznacznie zaprzecza prawdzie objawionej, że to Bóg stworzył człowieka mężczyzną i kobietą, a twierdzi, że płeć osoby określało dotychczas społeczeństwo. W ten sposób człowiek zaczyna kwestionować, że natura jego cielesności, charakteryzująca go jako istotę ludzką, została już uprzednio ukonstytuowana. Tym samym człowiek zaprzecza swojej własnej naturze. Chce sam ją stwarzać, gdy tymczasem została mu taka, a nie inna udzielona przez Stwórcę. Jak widać zagadnienie to jest niezwykle istotne dla funkcjonowania społeczności ludzkiej.

Także papież Franciszek podkreślał w wielu przemówieniach, że ludzie nie mogą wybierać swojej płci. Warto odnotować, że dokument pod tytułem „Mężczyzną i kobietą ich stworzył. Z myślą o drodze dialogu o kwestii gender w edukacji” (Watykan 2019) przygotowany przez Kongregację Edukacji Katolickiej rzucił jasny snop światła w tej kwestii. W dokumencie wezwano do sojuszu między rodzinami, szkołami i społeczeństwem, aby zaoferować „pozytywną i rozważną edukację seksualną” w szkołach katolickich, żeby dzieci uczyły się „pełnej oryginalnej prawdy o męskości i kobiecości”. Dokument odrzuca m.in. pojęcie „transpłciowości” twierdząc, że celem „komplementarności” biologicznej męskich i żeńskich narządów płciowych jest zapewnienie prokreacji.

Watykański dokument rozróżnia jednak ideologię gender od podejścia naukowego do kwestii płci kulturowej. Według niego ideologii nie da się pogodzić z wiarą

chrześcijańską. Jednak w kwestii nauki o gender można znaleźć wspólne punkty, takie jak kwestia równej godności kobiety i mężczyzny, znaczenia samej kobiecości, a także wychowania do szacunku dla każdego człowieka, bez względu na jego upośledzenie, rasę, religię czy tendencje uczuciowe, oraz walka z wszelkimi przejawami nękania czy nieuzasadnionej dyskryminacji. Tekst wzywa do dialogu na tym polu.

Rozprawa doktorska ks. mgra Krzysztofa Bodeckiego podejmuje przywołaną problematykę. W niniejszym studium podjęto zagadnienie odpowiedzi Kościoła katolickiego w Polsce wobec propagowania ideologii gender. W centrum pasterskiego zaangażowania jest troska Kościoła o małżeństwa i rodzinę, o wychowanie młodego pokolenia. Autor zajął się badaniem stanowiska Kościoła katolickiego w Polsce wobec gender w oparciu o 3 najbardziej poczytne tygodniki katolickie. Praca ta wpisuje się w myśl dyscypliny teologia z zakresu teologia pastoralna.

1. Struktura pracy

Rozprawa doktorska Ks. Krzysztofa Bodeckiego: *Kościół katolicki w Polsce wobec gender na podstawie wybranej prasy katolickiej. Studium teologiczno – pastoralne* liczy 310 stron maszynopisu, na które składa się: spis treści, wykaz skrótów, wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie i bibliografia.

Pierwszy rozdział, teologiczny, sięgający do metody dedukcyjnej, prezentuje nauczanie Kościoła na temat istotnych wartości związanych z antropologią chrześcijańską. Te wartości w obecnej dobie są odrzucane i kwestionowane, wskazane jest więc pokazanie spójnego nauczania Kościoła na zadane tematy. Kolejne rozdziały teologiczno – historyczne, teologiczno – socjologiczne oraz teologiczno - filozoficzne pokazują aktualną sytuację wdrażania ideologii gender w świecie oraz w Polsce na tle sytuacji politycznej, społecznej i religijnej. Odpowiedź Kościoła katolickiego (duchownych oraz świeckich) prezentowana na łamach prasy katolickiej jest próbą obrony zarysowanej w pierwszym rozdziale antropologii chrześcijańskiej.

Rozdział drugi przedstawia realną rzeczywistość społeczno – kulturową. Podjęte w nim zostało zagadnienie sekularyzacji, z którym mierzy się współcześnie Kościół. To radykalne odwrócenie się od religii, sekularyzm, który prowadzi do negacji chrześcijaństwa. Zwrócona została uwaga na przykłady nasilającej się, także w Polsce,

krytyki chrześcijaństwa. W rozdziale drugim zawarta jest analiza wpływu idei zrodzonych w przeszłości na dzisiejszą kulturę.

Rozdział trzeci podejmuje próbę zdefiniowania pojęcia gender, które Kościół określa jako ideologia. Istnieje głębokie powiązanie ideologii gender z polityką, współczesną kulturą i mediami. Istotne jest zagadnienie ewolucji feminizmu, zaprezentowane zostały postacie charakterystyczne dla współczesnego feminizmu. Ukazano też studia *gender studies*, ruch LGBT oraz implikacje prawne ideologii gender. Zaprezentowano projekty prawne promujące ideologię gender, ze szczególnym uwzględnieniem Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

W rozdziale czwartym zostały podjęte zagadnienie rozróżnienia, czym jest płć biologiczna, a czym płć kulturowa. Ukazano różnice związane z płciowością pomiędzy mężczyzną i kobietą (według gender płć może być przedmiotem dowolnego wyboru). Poddano analizie współczesne modele wychowania seksualnego oraz wpływ ideologii gender na edukację seksualną oraz wychowanie.

W piątym rozdziale, zwanym prakseologicznym lub strategicznym, przedstawione zostały wnioski i postulaty dla działalności duszpasterskiej Kościoła. Analiza działań podejmowanych przez Kościół katolicki w Polsce wobec ideologii gender prowadzi do sformułowania wniosków pastoralnych dla aktualnej zbawczej działalności Kościoła. Pozwala ona wypracować postulaty dla duszpasterstwa rodzin, dzieci i młodzieży, dla działalności katechetycznej, dla formacji kapłanów oraz dla katolickich środków przekazu.

W ostatniej części pracy zawarte jest zakończenie zbierające przeprowadzoną analizę oraz bibliografia.

Większych zastrzeżeń nie budzą sformułowania rozdziałów i paragrafów. Są one logiczne i oddają sens zawartych w nich analiz naukowych.

2. Ocena merytoryczna rozprawy

W kontekście dokonujących się w Polsce przemian oraz lansowania przez różne siły modeli życia i wzorów zachowań obcych katolickiej doktrynie i tradycji, istnieje pilna potrzeba pogłębionej refleksji naukowej nie tylko nad przemianami religijności Polaków, ale także nad adekwatnością działalności pastoralnej, w stosunku do obecnych wyzwań

czasu i potrzeb osób wierzących. Pozytywne przeciwdziałanie Kościoła ma przecież zapobiegać negatywnym skutkom transformacji pojawiających się nowych wyzwań. W takiej sytuacji opracowanie podjętego w recenzowanej rozprawie tematu jest aktualne i interesujące, a sam wybór tematu zasługuje na uznanie. Za zasadnością tego wyboru przemawiają względy poznawcze i pastoralne.

Rozprawa doktorska ks. mgra Krzysztofa Bodeckiego ma pod każdym względem cechy pracy naukowej. Na szczególne uznanie zasługuje klarowna struktura monografii. Uporządkowanie rozdziałów i paragrafów jest typowe dla pracy źródłowo-analitycznej. W ten sposób możliwe było przeanalizowanie określonych źródeł w celu ukazania w jaki sposób Kościół katolicki w Polsce odpowiada na ideologię gender. Wzięto w pracy pod uwagę trzy reprezentatywne tygodniki katolickie: „Idziemy”, „Niedzielę” oraz „Gościa Niedzielnego w określonym ściśle czasie, lata: 2005-2020.

Doktorant prawidłowo sformułował główny problem badawczy: jak Kościół katolicki w Polsce odpowiada na ideologię gender w prasie katolickiej. Postawił szereg pytań szczegółowych: „Jak Kościół widzi i opisuje człowieka - kobietę i mężczyznę? Jak postrzega małżeństwo i rodzinę? Jaka jest prawda o płci człowieka, mężczyzny i kobiety, oraz o integralnym rozwoju, o wychowaniu, w tym o wychowaniu seksualnym?” (s. 14).

Warto zauważyć, że na koniec wstępu znajdujemy zdanie będące niejako potwierdzeniem głównej tezy, która ma być dopiero poprzez pracę zweryfikowana, to można przypuszczać, że Autorowi chodziło o postawienie akcentu na to, jak Kościół odpowiada, a nie czy w ogóle odpowiada. Chodziło o zobrazowanie tej odpowiedzi poprzez analizę treści zawartych w 3 najbardziej poczytnych tygodnikach katolickich.

Odnosi się wrażenie, że za mało jest sięgania w rozprawie doktorskiej do źródeł określonych w tytule pracy i uszczegółowionych we wstępie, a prowadzenie analiz na bazie dostępnej literatury przedmiotu. Wprowadzie zgromadzona literatura przedmiotu oraz uzupełniająca jest pokaźna, co należy uznać za wartość pracy, nie mniej jednak gro zainteresowania powinno być zwrócone na materiał zawarty w wybranych tygodnikach katolickich. Teologia pastoralna jest nauką badającą głównie praxis Kościoła, a w tym wypadku troską o właściwe rozumienie przez wiernych sprawy gender. Kościół działa poprzez rozmaite metody, a prasa katolicka ma swoją wielką wagę w kształtowaniu

światopoglądu chrześcijańskiego. Od świadomości wiernych na temat gender tak wiele zależy. Nie chodzi bowiem o bezpodstawną krytykę, ale merytorycznie udokumentowany dialog z przedstawicielami odmiennych poglądów. Doktorant rzadko niestety cytuje przedstawicieli gender. W konsekwencji czytelnik rozprawy poznaje gender wyłącznie z wypowiedzi krytycznych, rozmaicie formułowanych, niekiedy bardzo ogólnie. Nie licuje to ze sformułowaniem zawartym we wstępie: „to, czym jest gender, domaga się rzetelnego namysłu i refleksji naukowej” (s. 8).

Zastrzeżeń nie budzą sformułowania tytułów rozdziałów i paragrafów. Są one logiczne i oddają sens zawartych w nich analiz naukowych.

3. Ocena metodologiczna rozprawy

Dysertacja doktorska Ks. mgra Krzysztofa Bodeckiego spełnia kryteria pracy naukowej. Pod względem metodologiczno-formalnym recenzowana rozprawa odznacza się poprawnością stosowanych metod oraz spójnością i kompletnością ujęcia omawianego zagadnienia. Problem podjęty w rozprawie doktorskiej jest, jak to już zostało wspomniane, aktualny i ważny pod względem naukowym i duszpasterskim. Jest on w pełni zasadny. Został sformułowany w sposób klarowny i poprawny językowo.

Metodologicznie poprawna struktura treści dysertacji i konsekwentne jej zachowanie pozwoliło Autorowi rozprawy prowadzić poprawne analizy i uzyskać trafne wnioski pastoralne, które świadczą o jej dojrzałości i umiejętności całościowego postrzegania poruszanych zagadnień. Analizy odpowiadają wymogom metodologii teologii pastoralnej, są merytorycznie przekonujące i odpowiednio uzasadnione. Autor wykazał się znajomością różnych metod roboczych w ramach paradygmatu analizy teologii pastoralnej.

Warto też podkreślić, że praca została napisana poprawną polszczyzną, dzięki czemu prezentowane koncepcje i poglądy zostały przedstawione w niej jasno i klarownie. Znaleźć można w rozprawie drobne błędy stylistyczne oraz literówki. Niepotrzebnie też zostały zastosowane różnego rodzaju czcionki w tekście, przypisach i spisie treści.

O znajomości warsztatu naukowego u Autora świadczą przypisy. Na każdej stronie pracy jest ich kilka i to należy uznać za pozytyw. Jednak zbyt mało znajdujemy w nich cytatów z prasy katolickiej dotyczących gender. Może takowych jest niewiele, ale to trzeba zaznaczyć w pracy. W tekście rozprawy można by prowadzić analizę, którą popierałyby wybrane cytaty. W ten sposób uzyskaloby się jeszcze większą klarowność tekstu.

Omawiana rozprawa napisana jest poprawnym językiem, z zachowaniem precyzji w sformułowaniach merytorycznych. Język pracy odznacza się też przejrzystością, co sprawia, że jej treść jest łatwa w odbiorze i zrozumiała nie tylko dla specjalistów.

Całość strony metodologicznej pracy charakteryzuje dojrzałość, oraz świadczy o dobrym przygotowaniu teologicznym jej Autora. Jakość metodologiczna rozprawy jest też wynikiem współpracy pomiędzy promotorem dysertacji a doktorantem. Słowa uznania należą się w tym miejscu promotorowi rozprawy, który podjął się pokierowania doktoranta w naukowych analizach na temat dziś często dyskutowany i wzbudzający kontrowersje. „Finis coronat opus”. Gratulacje szczęśliwej finalizacji i dobrego prowadzenia Doktoranta.

Przed wnioskiem końcowym kieruję dwa pytania do Doktoranta:

1. Czy gender można traktować jako jedną z odsłon sporów na temat miejsca chrześcijaństwa w kulturze zachodniej oraz aksjologicznych i antropologicznych założeń leżących u podstaw prawno-społecznych rozwiązań przyjmowanych w UE?
2. Co Kościół katolicki robi jeszcze, poza tymi działaniami dotyczącymi oddziaływania na świadomość wiernych przez prasę katolicką w ocenie gender i co mógłby zrobić jeszcze w tej dziedzinie?

4. Wniosek końcowy

Reasumując powyżej przedstawioną ocenę pragnę stwierdzić, że rozpatrywana rozprawa doktorska Ks. mgr lic. Krzysztofa Bodeckiego pt.: *Kościół katolicki w Polsce wobec gender na podstawie wybranej prasy katolickiej. Studium teologiczno – pastoralne* jest poprawna w sensie warsztatowym i, zarówno pod względem merytorycznym jak i metodologicznym, spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim. Stanowi ona opracowanie ważnego obszaru dla nauki jak i praktyki Kościoła, zwłaszcza w czasach współczesnych, kiedy to rodzina i jej znaczenie jest systematycznie pomniejszane. Wnioskuje o dopuszczenie Ks. mgr lic. Krzysztofa Bodeckiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

/Ks. prof. dr hab. Adam Skreczko/

Białystok, 9 maja 2022 r.